

Et sprog- og kulturmøde som tværfagligt gymnasieprojekt

Siden gymnasireformen fra 2005 har eleverne på STX i løbet af deres gymnasietid skullet bruge 10% af uddannelsestiden på at arbejde projekt- og problemorienteret i et fagsamarbejde, der fik navnet *Almen Studieforbereelse (AT)*. AT har i 3.g en obligatorisk mundtlig eksamen, som afholdes sidste gang sommeren 2019, idet dette formaliserede fagsamarbejde afskaffes med den nye gymnasireform, der træder i kraft i august 2017.

I denne artikel vil vi præsentere et AT-forløb, *Grænser*, som vi har udviklet på Rødovre Gymnasium over en årrække i et samarbejde mellem fagene tysk, historie og samfundsfag. Forløbets omdrejningspunkt er et sprog- og kulturmøde mellem vores elever og gymnasieelever i den dansk-tyske grænseregion. Vi vil sætte fokus på den sproglige og kulturelle kompleksitet i dette møde og på de læringsmuligheder, det rummer for eleverne. Forløbet som helhed og fagsamarbejdet mener vi repræsenterer en faglig og pædagogisk landvinding, som skal fortsættes og videreudvikles under nye rammer efter reformen.

TINA KRUSE LARSEN

Cand.mag.

Lektor, Rødovre Gymnasium

tl@rgnet.dk

STIG MARQUARDBSEN

Cand.mag.

Lektor, Rødovre Gymnasium

sm@rgnet.dk

MERETE VONSBÆK

Cand.mag.

Lektor, Rødovre Gymnasium

mv@rgnet.dk

Det dansk-tyske grænseland og identitet

I Almen Studieforbereelse arbejdes der med et overordnet emne, inden for hvilket eleverne selv skal finde en »sag«, som de skal belyse gennem en problemorienteret undersøgelse med brug af materialer og metoder fra to fag. Det har været svært for andet fremmedsprog at deltage i disse tværfaglige forløb, da undervisningen i andet fremmedsprog ofte foregår på hold på tværs af klasser. På Rødovre Gymnasium blev der fra starten arbejdet på at få andet fremmedsprog til at indgå i et af forløbene, hvilket resulterede i et projektforsøg i midten af 2.g med emnet *Grænser*.

I tyskfaget var det oplagt at lade vores 2.g-tyskhold beskæftige sig med den dansk-tyske grænseregion og med de nationale mindretal på begge sider af grænsen i samarbejde med enten samfundsfag eller historie. Med emnet *Grænser* var det nærliggende at sætte fokus på *identitet*, et begreb, der står centralt i samfundsfag. Det skulle vise sig, at emnet havde flere faglige og pædagogiske perspektiver, end vi havde gjort os klart, da vi begyndte på udviklingsarbejdet.

De første år, hvor projektet blev gennemført, havde Rødovre Gymnasium besøg af »elevambassadører« fra Duborg-Skolen i Flensborg, A.P. Møller-Skolen i Slesvig og elever fra det tyske mindretal i Sønderjylland fra Deutsches Gymnasium i Åbenrå.¹ Eleverne på Rødovre Gymnasium fik mulighed for at gennemføre interviews med eleverne fra mindretallene flere gange i løbet af de dage, ambassadørerne var på skolen, og disse interviews brugte de som empiri i deres projekter. Efter at vi i nogle år havde haft besøg af elevambassadørerne, blev tysklærerne enige om at tage skridtet fuldt ud og rejse med de involverede tyskhold til Flensborg, så vi kunne møde mindretallet dér, hvor de bor. Studieturen, som vi præsenterer nedenfor, gik således til det danske mindretal syd for grænsen.

Mål og emner for studieturen til Flensborg

I 2013 kom der en ny læreplan for AT, hvilket betød, at der i AT også skulle arbejdes *innovativt* (Bekendtgørelse 2013, bilag 9 Almen studieforbereelse). Det blev derfor besluttet på Rødovre Gymnasium, at AT-forløbet med andet fremmedsprog og samfundsfag/historie skulle give eleverne mulighed for at træne denne kompetence, idet de kunne – men ikke skulle – vælge en innovativ tilgang til projektet. Flere af holdene, der deltog i turen til Flensborg, besluttede sig for at arbejde med innovation i form af at udvikle »et produkt«.¹

Det overordnede emne for innovationsprojektet var *branding* af grænseregionen med igangsættende spørgsmål som

- Hvad er det særlige (historisk, socialt, kulturelt) ved området omkring den dansk-tyske grænse?
- Hvordan kunne man brande grænseregionen nord og syd for grænsen?
- Hvordan får man unge til at blive i grænseregionen?

Denne del af Danmark og Tyskland opfattes generelt som uinteressant »udkant«, og derfor kunne det være spændende at sætte fokus på området sammen med eleverne netop i et innovativt projekt, hvor der kunne arbejdes med branding.

Inden studieturen satte vi i tyskundervisningen tid af til at oparbejde det nødvendige vidensniveau hos eleverne, da de ikke ved meget om grænselandet, hverken historisk, socialt eller kulturelt, og heller ikke om mindretallene. Eleverne læste inden rejsen tekster om grænseregionen og fik en indføring i den historiske baggrund for mindretallenes opståen. Desuden arbejdede vi med identitetsbegreber og mindretalsteori.

Mødet med mindretallet

I AT-forløbet er tysk faget det fag, der muliggør det arrangerede sprog- og kulturmøde. I et tysk fagligt perspektiv bevæger eleverne sig nogle skridt frem mod en interkulturel og sproglig kompetence, som i denne sammenhæng er en del af den almene studieforberedelse.

For at forstå, hvad der er på spil i grænseregionen, bliver eleverne så at sige tvunget til et dobbeltblik eller snarere et tredobbelt blik: på det danske i mindretallet, på det tyske i majoritetskulturen og på det sydslesvigske, der er noget tredje. Elevernes forforståelse bliver sat på en prøve, når de skal forstå de perspektiver, som en sydslesviger ser verden i. Også når de skal forsøge at relatere deres egen kultur til den anden (Byram 2000), skal de forholde sig til mere end én anden kultur. Med Karen Risagers ord:

Interkulturel kompetence indebærer at kunne forholde sig til forskellige perspektiver på verden, og det handler ikke bare om gensidige nationale perspektiver som f.eks. – hvis vi tager tysk faget – det danske perspektiv på det tyske og det tyske perspektiv det danske (Risager 2016: 21).

Målet er, at eleverne udvikler deres forestillinger om det fremmede i flere kultursammenhænge, og at de bliver i stand til at relatere deres egen kultur til de andre kulturer, der er i spil. Det er en stor udfordring for dem, men det gav projektet en ekstra dimension, som vi – som nævnt ovenfor – ikke umiddelbart havde kalkuleret med.

På Rødovre Gymnasium er der mange elever af anden etnisk herkomst end dansk, og for dem var der adskillige aha-oplevelser i løbet af projektet. I arbejdet med identitet og integrationsteori viste det sig, at der var væsentlige paralleller mellem det danske mindretal i Sydslesvig og Rødovre-eleverne med anden etnisk baggrund, f.eks. følelsen af identitet og samhørighed med et andet land og en anden kultur, følelsen af at være »hverken-eller« eller »både-og« og derfor ikke at kunne sætte klare grænser op for, hvornår man er en del af majoritetskulturen, og hvornår man hører til en minoritet. Hertil kommer sprog, evnen til at skifte ubesværet mellem to sprog og til at blande sprog. Hos eleverne med anden etnisk baggrund kunne man iagttage en identifikation med sydslesvigerne, som bidrog til refleksioner over, hvad det vil sige at være minoritet. Også for de etnisk danske elever var projektet en læreproces, idet de fik mulighed for at betragte den hjemlige integrationsdebat med andre øjne i lyset af arbejdet med mindretallene i grænselandet. Det blev meget nærværende og vedkommende at tale om identitetsteori og integrationsformer, når deres holdkammerater bidrog aktivt, men i en helt anden kontekst end den, de er vant til. På den måde blev projektet et kulturmøde og en læreproces med mange dimensioner.

Sprogligt var det en succesoplevelse for de fleste elever at kunne gøre sig forståelige på tysk og selv forstå tysk, når de interviewede folk på gaden om, hvordan det er at bo i grænselandet. Denne del af projektarbejdet er af stor værdi for elevernes sproglige kompetencer, idet de befinder sig i en autentisk samtalsituation, hvor det tyske sprog er et nødvendigt middel til at nå deres kommunikative mål. Det var en sproglig øjenåbner for eleverne, at der syd for grænsen er unge mennesker, som skifter fuldstændig problemløst mellem tysk og dansk, og som hverken betegner sig som danske eller tyske, men som sydslesvigere. Således oplever eleverne, at tosprogethed og minoritetsbaggrund kan være en identitetsskabende ressource, hvilket en af Duborgskolens elever udtrykte ganske illustrativt: »Når Danmark og Tyskland spiller fodboldkamp, vinder jeg altid.«

Ved at rejse ud med eleverne skabes der mulighed for, at de møder de mennesker, deres projekter handler om. Kontakten bliver direkte, mødet gør projektet vedkommende, og det styrker deres nysgerrighed over for andre kulturer. Når de tilbringer en hel dag på skolen sammen med de sydslesvigske elever, skabes der nogle trygge rammer, der har den effekt, at nogle elever kaster sig ud i at tale tysk i små grupper, når de skal interviewe sydslesvigerne. Det kan også resultere i, at de tager mod til sig og interviewer tyskere på hovedgaden i Flensborg om forholdet til det danske mindretal. De tager initiativer, som går langt ud over den skolepraksis, vi kender; i klas-

sen kan det være vanskeligt at få etableret et naturligt forhold til samtaler på tysk. At de tør tale tysk, kan også hænge sammen med et sprogligt fokus i tyskundervisningen op til turen. Der er arbejdet grundigt med interviewteknik, og de sproglige vendinger er blevet trænet så meget, at de kan få mentalt overskud til at bearbejde de indholdsmæssige input. Det kunne vi se, når eleverne spurgte tilbage til de svar, de umiddelbart ikke helt forstod. Sprogligt var studieturen en succesoplevelse, som de vendte tilbage til flere gange.

Evaluerings af forløbet

Da vi kom tilbage på Rødovre Gymnasium, evaluerede vi forløbet gennem en eksamination. Eksaminationen foregik i grupper med en anden gruppe som tilhørere/opponenter. Nogle hold skulle fremlægge dele af deres præsentation på tysk. Her blev det tydeligt, at når eleverne skal fremlægge deres refleksioner på baggrund af egne undersøgelser, er de i usædvanlig grad motiverede for at tale tysk. Den efterfølgende samtale mellem lærerne og grupperne foregik på dansk, ligesom den gør til den afsluttende studentereksamen i AT, også når der indgår fremmedsprog.

I den innovative del kom der kreative forslag til, hvordan man kan brande grænselandet, eller hvordan man kan forsøge at få de unge til at blive i området og ikke søge mod storbyerne. F.eks. havde en gruppe skrevet en sang, hvor de viste, at de kunne formidle deres viden om det danske mindretals historie, problematikker og fordelene ved at høre til et mindretal i en kreativ form. En anden gruppe arbejdede med en idé om at lade Aalborg Universitet eller Syddansk Universitet åbne en afdeling i Flensborg for derigennem at sikre området mod at blive drænet for folk med videregående uddannelse.

Samlet kan man sige, at eleverne har haft et både fagligt, tværfagligt og socialt stort udbytte. Den viden, de erhverver sig om minoritetsproblematikker, kan overføres til f.eks. arbejdet med migration. Med afsæt i det tværfaglige forløb kan eleverne arbejde videre med f.eks. Tysklands integrationspolitik. Der kan ligge nogle vigtige øjenåbnende pointer og perspektiver i et sådant forløb, både for elever af anden etnisk herkomst og for etnisk danske elever. Eleverne får en oplevelse af, at tysk er et sprog, der faktisk eksisterer uden for skolen og kan bruges, ja endda er nødvendigt for at få de informationer, de har brug for. Endelig kan studieturen være en stor social gevinst, idet tyskholdene oftest udgøres af elever fra forskellige klasser, der ser hinanden en-to gange om ugen i forbindelse med undervisningen, og studieturen bidrager således til at skabe et tyskfagligt fællesskab.

AT ophører formelt med indførelsen af gymnasireformen, der træder i kraft næste sommer. Ifølge aftalen om styrkede gymnasiale uddannelser skal der stadig arbejdes tværfagligt og problem- og projektorienteret. Vi ser derfor gode og realistiske muligheder for at fortsætte og videreudvikle dette projekt, som vi i en årrække har haft så gode erfaringer med.

Noter

1. Her benyttede vi os af en model til igangsætning af en innovativ proces, som er udviklet af »design to improve

life« www.designtoimprovelifeeducation.dk/da/content/design-improve-life-kompasset

Litteratur

Aftale mellem regeringen, Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti om styrkede gymnasiale uddannelser, 3. juni 2016.
Bekendtgørelse om uddannelse til studentereksamen, 27. 6. 2013, bilag 9
Almen studieforbereelse.

Byram, M. (2000). »Evaluering af interkulturel kompetence«. *Sprogforum*, 18, 8-13.

Risager, K. (2016). »Sprogfagene: Adgang til viden om verden«. *Sprogforum*, 62, 21-27.